

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

31.03.2023. Nr. 1-5/94

Ģenerālprokuratūra
e-prokuratura@lrp.gov.lv

Par bērna tiesību ievērošanu kriminālprocesā un iespējamā cilvēku tirdzniecības upura aizsardzību

Saskaņā ar medijos pieejamo informāciju 2023. gada 22. martā Valsts policija ir pieņēmusi lēmumu par kriminālprocesa nodošanu Rīgas tiesas apgabala prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai pret kādu nepilngadīgu meiteni, kura pamudināja divas meitenes izgatavot pornogrāfiska rakstura materiālus, ko vēlāk pārdot trešajām personām.¹

Ņemot vērā, ka Tiesībsarga biroja pārstāvji 2021. gada 8. septembrī veica bērnu tiesību ievērošanas pārbaudi [iestādē], tiesībsargs ir informēts par konkrēto lietu. Pārbaudes vizītes laikā, iepazīstoties ar nepilngadīgās [personas A] lietu, tiesībsarga rīcībā nonāca arī iestādes rakstūtais iesniegums Valsts policijai, kurā tika lūgts uzsākt kriminālprocesu par divu mazgadīgu meiteņu seksuālu ekspluatāciju. Vienlaikus iesniegumā bija norādīts, ka iestādei ir zināms, ka [persona A] jau iepriekš ir fotografējusi sevi kailu un fotogrāfijas pārdevusi. Tāpat [personas A] lietā bija pieejama informācija par meitenes atkarības problēmām – [persona A] lietoja narkotiskās vielas.

Vispārzināms ir fakts, ka bērni, kuri dzīvo ārpusģimenes aprūpes iestādēs, ir potenciālie cilvēku tirdzniecības upuri. Eiropas Padomes Ekspertu darbības grupa pret cilvēku tirdzniecību (GRETA) 2022. gada 21. februārī publicēja trešās kārtas novērtējuma ziņojumu par Eiropas Padomes Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību ieviešanu Latvijā (turpmāk – Ziņojums). Ziņojumā norādīts, ka GRETA uzskata, ka Latvijai jāievieš stabila bērnu aizsardzības sistēma, kas ļautu identificēt cilvēku tirdzniecības pazīmes to bērnu vidū, kuriem ir uzvedības problēmas, un bērniem, kuri atrodas aprūpes iestādē.²

Latvijas normatīvajā regulējumā cilvēku tirdzniecības jēdziens, kas ietverts Krimināllikuma 154.² pantā, aptver daudzus cilvēku tirdzniecības veidus: personas iesaistīšana prostitūcijā vai cita veida seksuālā izmantošanā, piespiešana veikt darbu, sniegt pakalpojumus vai izdarīt noziedzīgus nodarījumus, turēšana verdzībā vai citās tai līdzīgās formās (parādu verdzība, dzimtbūšana vai personas cita veida piespiedu nodošana citas

¹ Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/criminal/mudinaja-vienaudzes-uznemt-kailfoto-lai-pati-pardotu-ludz-apsudzet-piecpadsmgadigu-jaunieti.d?id=55365556>.

² Pieejams: https://www.iem.gov.lv/lv/greta-tresas-kartas-novertejuma-zinojums-par-eiropas-padomes-konvencijas-par-cinu-pret-cilveku-tirdzniecibu-ieviesanu-latvija?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F.

personas atkarībā), turēšana kalpībā vai arī personas audu vai orgānu nelikumīga izņemšana. Līdz ar to bērnu pornogrāfiju saturošu materiālu izgatavošana un izplatīšana, kā arī piespiešana veikt noziedzīgu nodarījumu ir iekļauti cilvēku tirdzniecības jēdzienā kā vieni no cilvēku tirdzniecības veidiem.

Atbilstoši Krimināllikuma 58. panta sestajai daļai personu var atbrīvot no kriminālatbildības, ja tā noziedzīgu nodarījumu izdarījusi laikā, kad bija pakļauta cilvēku tirdzniecībai un tika piespiesta to izdarīt.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa lietā “V. C. L. UN A. N. pret APVIENOTO KARALISTI” ir norādījusi: “lai cilvēku tirdzniecības upura vai iespējamā upura kriminālvajāšanā tiktu ievērotas 4. pantā garantētās brīvības, ir sevišķi svarīga cietušo agrīna identificēšana. No tā izriet, ka, tiklīdz varas iestādēm kļūst zināmi vai tām ir jāzina apstākļi, kas rada pamatotas aizdomas, ka persona, kas tiek turēta aizdomās par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, iespējams, ir cilvēku tirdzniecības upuris vai tikusi ekspluatēta, minētās personas novērtējums nekavējoties jāveic personām, kas ir atbilstoši mācītas un kvalificētas darbam ar cilvēku tirdzniecības upuriem.”³

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1. panta 29. punktā ietvertu cilvēku tirdzniecības upura definīciju cilvēku tirdzniecības upuris ir persona, kura atzīta par cietušo noziedzīgā nodarījumā ar cilvēku tirdzniecību vai kurai Valsts policija izsniegusi izziņu, ka tā ir cietusi cilvēku tirdzniecībā ārvalstī, kā arī persona, kuru par atbilstošu cilvēku tirdzniecības upura kritērijiem atzinis sociālo pakalpojumu sniedzējs.

Tiesībsarga ieskatā [persona A] ietilpst riska grupā, lai tiktu pakļauta cilvēku tirdzniecībai, un attiecībā uz viņu ir saskatāmas cilvēku tirdzniecības pazīmes, līdz ar to būtiski ir pārliecināties, vai meitene nav piespiesta veikt iepriekš minētās noziedzīgās darbības (pieprasīt kailfoto no citiem bērniem) un pati nav uzskatāma par cilvēku tirdzniecības upuri.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 64.³ pantu Ģenerālprokuratūra nodrošina bērna tiesību ievērošanu pirmstiesas izmeklēšanas procesā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, lūdzu veikt nepieciešamās darbības, lai pārliecinātos, vai pirmstiesas izmeklēšanas procesā ir vērtēta [personas A] atbilstība cilvēku tirdzniecības upura statusam.

Par veiktajiem pasākumiem un lietā sasniegto rezultātu, lūdzu, informēt tiesībsargu.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

³ Pieejams: <https://www.vvc.gov.lv/lv/starptautiskie-tiesibu-akti/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-spridums-case-vcl-and-v-united-kingdom>, 48.lpp.